

လွင်းလင်းနှိုင်း

ဝေးပြာရံတံး ဆွဲးကတ်၊ဂျးလုဂ်း

လၢဝ်သွဲယိင်း

မံာ်တွင်း

ပၢင်ဂုမ်ခွခ်၊ဗူရီခ်.လိဂ်းလူင် ပွဂ်းဂမ်း (1)

လွင်းလီပ်းဂြိုမ်း ဝေးဂှါရ်တံး ခွဲးဂတ်,ဂှးလုဂ်း

(၁) ပိုခ်းလင်,ဂှး

ပပ်လင်,ဂှးကန်ဂွင့်လိုဝ်းဝုး “ဂတ်,ဂှးလုဂ်း” ခွဲးလံးဂှးဝုးတံးမိုဝ်း 1313 ခီး၊ လိုခ်းသိပ်း လွင်း (5) ခမ်း၊ ဂျေတံးပိခ်ပူ,လရေလွဲခမ်း၊ တံးတီးဝိုင်းသိခ်ဝီ၊ ဂျေတွင်းပခ်,တံးလူ,တမ်း ပပ်ခွဲး ပိခ်ခွဲးသင်,ဂိုင်း၊ လင်းခမ်းခမ်း သိုင်,မိုင်းသိခ်ဝီ၊ ယိုင်းလူးလူ,တမ်းလွမ်း လုဂ်းခုပ်, (60) ပီးတံး၊ ဂ်ခွဲးကမ်းဂှးဂှးတင်းလင် လံးလုလံးဂျေ ဂှးဂိုတ်းဝုးလွမ်းခွဲးသု,သု, ခြေပိခ် လင်းခမ်းဂျေ။

(၇) ဂှးဗေင်

ပပ်လင်,ဂှး ဂတ်,ဂှးလုဂ်းခွဲး လီပ်းဂြိုမ်းလံးဂှးဝုးပိခ် လင်,ဂှးပွတ်းခံယဝ်။ ယွခ်လုဂ်း တံးမိုဝ်းပခ်ဂပ်, မံပေ့ခေးဂှးလုဂ်းလုဂ်း (,) (*) (~) ခပ်ဂျေကမ်းပုး၊ မံသိုင်သုတ်း(I-) (I I) (II-) (II II) ဂျေကမ်းပုးလုဂ်း မိုဝ်းလု မိုဝ်းဂျေမခ်ခံ လံးဝုးဗေင်သေလုတေ့တေ့ယဝ်။

(၈) ခေးဂှးခမ်း

ခွဲးပပ်လင်,ဂှးဂတ်,ဂှးလုဂ်းခွဲးလံးဂှးကပ်ခေးဂှးခမ်းတံးတင်းပုးလိ ပုးဂှးခမ်းမခ်းခွဲး လေးလုဂ်း ခွဲးခမ်းခမ်းသေ တံးဝုးခံယု,။

(၈.၁) ဂှးခမ်းဂပ်, ဂှးခမ်းမိုဝ်း,မိုခ်းမိုဝ်း,ခွဲးကမ်းဂှး -

▪ ဂှးဂတ်ခမ်းယဝ်း	▪ ခွဲးခိုဝ်းဂ်း
▪ ခွဲးမိုဝ်းဂပ်,	▪ ခွဲးဂိုဝ်း
▪ လီယံဂှးလုဂ်း	▪ ဂိုတ်းလိုဝ်းထွတ်,ဂှး,
▪ ပီးခွဲး; မူးခွဲး	▪ ဂှး,ဂှး
▪ ဂှးဗေင်ဝပ်း	▪ လွဲးဂှး,ဝှးဂှး သပ်းဂှး,
▪ ဂှးဂပ်	▪ သု,ယိခ်းပိခ်း
▪ လွဲး, လွဲးမိုဝ်း မိုဝ်းတံး	▪ ထင် ခွဲး, ယု,သပ်း
▪ ခပ်းမခ်းလိခ်	▪ သပ်းပခ်ဂှး လံးယိခ်းခပ်
▪ သိုဝ်း,ပူလိုခ်း	▪ ဂှးဂပ်,ယွဲးပူ
▪ ကမ်းလွဲ ခမ်းလွဲခေး,လွဲ	▪ တိုင်,ငိုခ်း တိုင်,ခမ်း

(၈.၇) ဂှးလုဂ်းတံး (Idioms) ခပ်

- ခေးမိုဝ်း,ဂိုဝ်း

- မာန်,လွတ်,ခိုင်ပွတ်,ခက်ဖောင်း၊
- လူမ်းပတ်ပန် ပေးခွဲးမီးရှိုး
- သွင်ရှုလှ်,တၢ်လၢင်းလိင်္ဂ် လံာ်,ယွဲး
- ခမံးခိုင်;ခမံးမိင်းပိန်း

(၂.၂) ဂွမ်းဂင်လံာ် (Slangs)

- ပၤလှိုခဲ
- ပိုဝ်းပိုဝ်း; ပာဝ်ဝံဝံ
- ကွမ်းပွမ်း
- လံာ်,ယွဲး
- ယွဲးယိမ်း

(၂.၂) ဂွမ်းကပုမ်, (Proverbs) လံးဂျိမ်းဂွၤကပ်မးတီး; ဂၢတ်,ဂျးလုဂ်;ခဲပိခ်

- "ပိခ်လကၢၤရှင်, ဂၤမဂုင်,ဂျးပးခဲ မိုခ်ဂခ်တင်းကခ် ကမ္ပၢၤ;လုင်ဂျးလင် ယိုဝ်းဂွမ်း ခိုခ်းခိုခ်းဝခ်းဝခ်း ... နှဲမခ်းရှ်းမးလိင်္ဂ်လေး မချေးလှ်ကုတ်းဂခ်; ခခ်,ထီ,"
- "ပိခ်လကၢၤရှင်, ဂၤမဂုင်,ဂျးပးခဲ မိုခ်ခင်,မူးသိုဝ်း မီးတင်းဂၢင်,ခွင်ပိုခ်ခဲ တၢင်းပံ သုင်းလိာ်းလုဂ်ခိပ်းသိပ်,ထၢခ်; မိမ်းကခ်ခွင်ခိခ်ယမ်တိုဝ် လိမ်းခွဲးတံ ---" ခဲ သိုပ်,ဂျိမ်းဂွၤဝးကခ်ပိခ်ယု,မိုဝ်းလိပ်ခဲ မခ်းဂိခ်,မးမိခ်;လိလိခ်ယု။

(၂.၂) တၢင်းဝုခ်ခပ် (Thoughts)

- လွင်ဂွမ်းမၤလုမ်းဂွၢ် ကၤရှင်,ဂၤမဂုင်,ဂျးပးခဲလး; မၤထပ်းခိပ်းမၢင်းငးဂွမ်း ဂုဂ်း ဂၢပ်းခွပ်းဂိပ်း ခွမ်းဂွပ်းဂွပ်းဂွပ်းလုပ်,ဂိခ်,ခဲ ခပ်မိုခ်ဂခ်ဝံဂျိပ်; ခဲခဲ လှိုခဲတၢင်း ဂွၤဂွမ်းတိုခ်းဂျးဂွပ် ကေ,မၢင်ဂျးဂွပ်ခဲလး; လိလံးတုဂ်းတုဂ်းခိခ်တုဂ်းဂပ်, လိလံး; ကပ်သွခ်လှ် လပ်းဂပ်,တေ့တေ့ယဝ်။
- တၢင်းဝုခ်ခပ်လှိုခဲ ကမ်,ထုဂ်,လိသိုပ်,ယိုခ်းပခ် လုဂ်;ကွခ်,လၢခ်ကွခ်,ခပ် သေကိတ်းယဝ်။

(၂.၄) ခေးဂွမ်းလၢဂ်,လံး

- (ယု,လၢခ်) ခေလွင်;တၢင်းယၢင်းခၢင်းတၢင်း(န့ၢ်,ပံးခပ်)
- ခေးဂွမ်းဂပ်, ဂွမ်းလုလှ်, ဂွမ်းခိုမ်, ဂွမ်းကပုမ်, လိုဝ်းခဲ လၢတ်;မးလိမ်မိုဝ်းလှ်ခဲ ကမ်,လၢမ်းလံး, ဂုလ်းတေ့ဝး မီးမး ဂိုဂ်းလွမ်းမး လိမ်မိုဝ်းခွခ်, မိုဝ်းမိုခ်ယဝ် ခဲယဝ်။

- ရှုလင်းဂျူးကန်ဝုယူ၊လဆေ၊ဆုံ တိုခင်းလွှဲတိုင်းမးလိမ်မိုဝ်း၊ ဂပ်းပာခ်တြးပိခ်လဝ်း၊ ယဝ်ခံလံးရှုသက်ဝံယူ။ တေးလိပ်သမ္မိခိုခင်းလွှဲဝု၊ “လက်း” ဆံ တံးဆုံ ရှာင်းတေလွှဲ၊ ဂီ၊လုဝ်၊ (Kilo) ရှု၊ယဝ်။ လွင်းဆုံ တေပိခ်ခွမ်းသိုပ်၊ခွမ်း လိက်းသိုပ်၊လိက်းသေ သံလွှဲ လိက်းခွမ်း ယိုခင်းယာဝ်းဝံဆံ ရှုပွင်၊လိုင်ဆင်၊ဆံဝံကျေး။

(၂.၇) ဝေးရှာရ်တံး

ခေးခွမ်းကန်လာတ်းမး မီးမးလိမ်ခွခ်၊ခွခ်၊ မိုဝ်းဆဆုံ မိုဝ်းဆုံလိုဝ်းဆုံလွှဲ ကန်ထုတ်၊လိမ့်၊ ရှုခွမ်းခေးမ့်၊ ဖှာ၊ပံးသံး၊ ပံးရှုဂန်စပ်လွှဲ၊ ကန်ထုတ်၊လိကွန်ဂန်သိုပ်၊လွှဲတိုင်းခွမ်းခေး၊ ရှုမ်းခေး၊ ရှုမ်းသိုင်စပ်လွှဲ၊ ကန်ထုတ်၊လိခွင်းတိုင်၊လွှဲလွမ်းခိုင်းကွန်၊ ခွင်းလွှဲ တင်းသိုင်၊စပ်လွှဲ တင်းသိုင်ဆုံ ပိခ်ပိုခ်ခင်းပိုခ်၊ သိုဝ်၊ဂေး၊သင်း၊ ခွမ်းလာတ်း၊ဖှာ၊သု၊လိုင်ခိုင်းဂွခ်၊ဂွင်းယဝ်။

လုဂ်တီးခေးခွမ်း လင်၊လံးပိခ်မးတုခ်းထီဝ် (Sentences)၊ တုခ်းထီဝ်ဆုံပိခ်ခွမ်းခေး၊ ကန်မီးတီးပွင်၊တိမ်ထုခ်၊ မီးဆမ့်လိမ့် ကရသု၊လပ်းပိင်း၊ မီးလွင်းခုလှ်ဂန်ခမ်း၊လုးလွမ်းလံး၊ မီးရှာင်းဖှာ၊ မီးသဖှာ၊ဝဟိုင်၊တိုခင်းပိခ် သေကမ်၊ဂျူး တိမ်ထုခ်းတင်း ရှင်၊ရုခ်းမုခ်လိက်းလံး ဆံယဝ်။

ခေးခွမ်းဝေးရှာရ် (Vocabularies) ဂေးဝု၊ ခေးပွင်၊လိင်းဂေးလာတ်း၊ စပ်ဆုံတေဗေ လံးခေးခွမ်းဖှာ၊ပံး [မိုခ်ဆင်၊ ဖှာ၊ပံးသံး၊ ပံးမက်းမီး၊ ပံးဖှာ၊သွမ်း၊ ပံးလိင်းမိုင်း၊ ပံးလိင်းလိခ်၊ ပံးဖှာ၊သတ်း၊ ပံးဖှာ၊တုခ်း၊ ပံးဖှာ၊ခပ်းဖှာ ...] ငလးခေးခွမ်း ဖှာ၊ခွင်၊ဂွခ်း [ဆင်၊ ခေးမိုခ်ဂန်၊ ခေးသုခ်ခတ်း၊ ခေးဖေခ်၊ ခေးခွမ်းလိုင်၊ဗေ၊ ခေးသုးတွင်း၊ ခေးလပ်၊ယွခ်း၊ ခေးတိုင်၊ဆံ၊ ခေးတုဂ်တတ်၊ ခေးသင်၊သွခ် ...] ဆံယူ။

ဂွပ်းဆံလင်၊ဝု၊ ခေးခွမ်းဝေးရှာရ်ဆုံ ပိခ်ပိုခ်ခင်းလိက်းဟိုင်၊ပံးဖှာ၊ဖှာ၊သု၊ (Linguistics) ဆံယဝ်။

(၂.၈) ပံးဖှာ၊သု၊ခွမ်းလာတ်း (Linguistics)

ပံးဖှာ၊ဖှာ၊သု၊ ခွမ်းလာတ်းဆုံ ဗေဝံမီး(၈) တွခ်း

- လိက်းဟိုင် (Literature)
- ဟိုင်၊ဝင်းခွမ်းတံး (Grammar)
- ဂန်သွခ်ဂိုခ်းဆွင်းရှုင်းဂိုခ်း (Formal)
- ဂန်သွခ်ဂိုခ်းဆွင်းရှုင်းဂိုခ်း (Informal)
- ခွမ်းထူလှ် (Idioms)
- ခွမ်းရှိုမ်း၊ ခွမ်းဂင်လံ (Slangs)

- သီလိက္ခဏာ, (Phonetics)
- ချော့ချမ်း၊ချော့ပွင့်၊လိင်း (Vocabulary) အံ့ယဉ်။

ဆွမ်းလိက်၊ဗျာဓိ; (Literature) အံ့ခိုဆွမ်းမီးဝံ့ (Classical) ဗျာဓိ;ဂဝ်၊လေ; (Model) ဗျာဓိ;မ္မိ၊
အံ့ယူ၊။ ခပ်လိုက်ဆွမ်းပီခ် -

- ဝှက်; (Poem)
- ကပုမ်, (Story)
- သိုက်; (Fable)
- ပိုခ်; (History)
- လိုင်း/ သင်း; (Novel)
- ချမ်းမိုက်;ခွခ်,၊ ချမ်းလင်း,ဂျုလူင် (Proverb)
- တင်းဝှခ်ခပ် (Thought) ခပ်လိုက်ဆွမ်းအံ့ယဉ်။

လိုင်းဆင်,တွခ်းပံးဗျာဓိ,ဗျာဓိ,ချမ်းလတ်; (Linguistics) အံ့မခ်းခိုက်လိုက် လမ်,လွင်း
တွခ်းတု, ခိုက်;ဂုခ်းအိုင်းကခ်းတေ့တေ့ ခိုက်;ဂုခ်းကခ်း ဗျာဓိ,ချမ်းလတ်;ကမ်, တိမ်တူင်းဗျာဓိ,ပံးအံ့
တိုခ်းတေ့ကမ်,ယိုခ်းယင်းလံး၊ တိုခ်းတေ့ကမ်,လုဂ်းယခ်းလံးမခ်းမခ်း; အိုက်လိခ်းဂမ်,ဗျာဓိ
လုးလုး။ တိုခ်းတေ့ကမ်,မီးပိုခ်းဂိုက်;ခိုက်;သင်းလံးအံ့ ဂုခ်းတင်းဂမ်,ဗျာဓိ, ယုမ်,ယမ်မခ်းမခ်းဝံ့လိုက်
အံ့ယဉ်။

လိုက်သေအံ့ကမ်,ဂျုး ဗျာဓိ,ချမ်းလတ်;အံ့ အေလံးလွင်းဂျာင်းဗျာဓိ ခိုက်;ဂုခ်းမခ်း၊
သဗျာဓိ,ဝတိုခ်းပီခ်မခ်း၊ လွင်းယူ,သင်းဂိုခ်းသင်း;ခိုက်;မခ်းခွခ်,ဂေ့၊

(A) ဗျာဓိ;သဗျာဓိ,ဝတိုခ်းပီခ် ကခ်းလံးဂျုလွမ်းတင်းချော့ချမ်းဝေးဂျာရ်

(A.1) ယူ,လအေ,၊ လက်; ၊ ဂီးလုဂ်း

ချော့ချမ်းဂဝ်,အံ့ မီးမုးလိမ်မိုက်;ပခ်းဗျာဓိ;ပီခ်လင်း; ပူခ်းမုး 2500 လိုက်လိုက် တေ့လိပ်
လိက်;လံး ချာလုးပီခ် ပိုင်မ္မိ,မ္မိ,ဆင်, လက်; ၊ ဂီးလုဂ်း ဂျု,အံ့ယဉ် ချော့ချမ်း ယူ,လအေ,အံ့ အေလွင်း
ယိခ်,လင်း;ဝုး မိုက်;ပခ်းဗျာဓိ;အံ့ ပံး,မီးလုဂ်းခီ, လုဂ်းဂျုးသင်း၊ ခီ,မုးသေဂျု,တုးပံးတင်းတေ့
မီးယူ,၊ ဂုဂ်းဂျုးဗျာဓိ;ပီခ်လင်း;ဂုဂ်းတေ့ ကမ်,ခီ,မုးပံးတင်းဂျု, မိုင်းတုးမိုင်းအိုက်၊ ပံးတင်းဂျု,
တုင်းသွမ်း ဂုးမိုက်;အံ့သေ အေပုး လွင်းဂျာဉ် တင်းဂမ်းဗျာဓိ;ပီခ်လင်း;ဂုဂ်းအံ့ယဉ်။

ချော့ချမ်းဂဝ်, ဗျာဓိ,လုဂ်း အံ့ဂေ့၊ အေဝုး အင်းယိင်းခပ်မိုက်;ခွခ်,အံ့ ကွခ်ဂခ်းဝံ့ခွခ်လုဂ်ယင်း၊
လွက်;ဝံ့ပီခ်ဗျာဓိ ယုးပံးခွခ်လုဂ် ပံးလုဂ်,လုဂ်မုး,ကွခ်,ဝံ့အံ့ပီခ်ယိခ်,လင်း; တံးဂုဂ်းအံ့ယဉ်။

လင်,ဝေးဝေးရှာရဲခေးရှမ်း အံ့မီးတီးပွင်,နိမ့်လိပ်;သေကမ်,ဂျး ခေပျး ထင်းဟိုင်;ယိခ်,ငး; လှိုင်ခိုင်းရှမ်း သိုပ်,ပာခ်ယဝ့်ပာခ်အံ့ယဝ့်။

(၈.၇) ခေးရှမ်းလှိုင်,ငး;

လီၤ၊ အံ့၊ ကွခ်,၊ လိုခ်း၊ ရွံ၊ ကိခ် ... ခပ်အံ့မီးတီးပွင်,မိုခ်ဂခ် ပိခ်ကခ်လိပ်သေငးလး; သမ့်ခေပျး လွင်းဝေးလှဲမးရှိုင် ယာင်းခေ,၊ လှိုင်သေအံ့ ခေပျးဝေးခိုင်းရှမ်းအံ့လံး;ဟတ်,ယာခ်ဂခ် မးလံးယူ,ယာခ်ဂခ်လံးရှုလ်းလံးလွံသေ ခေးရှမ်းလင်,လံးပိတ်,ပိုင်ဂခ်အံ့ယူ,။

ရှင်၊ ဂိုင်၊ တူမ်,၊ လေး,၊ ခွပ်,၊ ကုပ် ... အံ့သမ့်ခေဝံ့ဟံ,ပံးပံ,လျး လွင်းမိုင်ရှင် ပီးအွင့်တံးရှင်း၊ ကမ်,အခ် လွင်းဂတ်ခိခ်,ဟံ,မိုင်ရှင်အံ့ယူ,။

ပူး၊ လမ်၊ ခင်း၊ ကိုမ်း၊ ရှံး၊ ရှိမ်း၊ ခိပ်, ... အံ့ခေလွင်းပီးအွင့်တံးရှင်းအံ့လမ်လှဲဂခ်၊ လှဲကုခ်, လူလ်းဂခ်၊ မေ့ရှ်ပိင်းဂခ်အံ့ယဝ့်။

တါ' ၊ ခွံး၊ လွခ်,၊ လမ်,ပူ,၊ ခွခ်းငး,၊ သိုင်,ဂမ်,၊ မိခ်လွခ်း ... အံ့ ခေလွင်းလခ်ထာခ်း; ရှမ်း တင်းလွင်းလှဲတိုင်းခေးရှမ်း ရှင်းရှင်းရှင်ရှင်အံ့ယူ,။

လင်,ဝေးဝေးရှာရဲခေးရှမ်းအံ့ မီးတီးပွင်,တိတ်;တိတ်;အိတ်;အိတ်; သေကမ်,ဂျး ခေပျးလခ် ထာခ်းရှမ်း၊ လွင်းယူ,သင်းသင်းရှမ်း၊ လွင်းယုမ်,ယမ် ရှပ်ရှခ်ရှမ်းငးလး; ပိုခ်ခိုင်း ရှမ်းခပ် ရှခ်,အံ့ယဝ့်။

(၈.၈) ခေးရှမ်းတီးပွင်,ပိတ်,ပိုင်ဂခ်

မိုခ်အင်, ထပ်;သေလံးငးလး; သေလံးထပ်; အံ့ထင်,ရှင်းတီးပွင်,မခ်းတေမိုခ်ဂခ် သမ့်ပိတ်, ပိုင်ဂခ် အံ့ယဝ့်။

- ထပ်;သေလံး - ထပ်;လံးလံး ကမ်,ရှုလွင်းခခ်,ထျးတူဂပ်,၊ မတ်;မံးဝေး တူဂပ် ပိခ်ဂပ်ဂပ်၊ ဂပ်အံ့ပိခ်ယံ,သေထပ်;မးရှုးမိုင်;ရှုးဝခ်း။
- သေလံးထပ်; - ပိခ်ရှမ်းထပ်;ရှု,ရှခ်ရှုးလွင်း,၊ လုတ်;လာခ်ရှ်,၊ မေ့သင်,မေ့သွခ် မေ့ကီးလူ ၊ မေ့ကွခ်လီ လူလ်းရှပ်;မခ်း,၊ လီသေလံး မခ်းထပ်;ယဝ့်။
- ကမ်,လီရှု,ငးလး; ရှု,ကမ်,လီ
- အင်းကမ်,ထုတ်,ငးလး; ကမ်,ထုတ်,အင်း; အံ့ဂေးခေပျး လွင်းလီခ်းလှဲ၊ လွင်းလီ ရှုခ်ခပ်ယူ,ယဝ့်။

ရှပ်;အံ့ ဝေးဝေးရှာရဲခေးရှမ်းအံ့ ပိခ်ခေးလီထွမ်,တင်းကပ် သေကမ်,ဂျး ခေပျး လွင်းလီလံး; ခွံးလှဲ၊ လွင်းလီရှုခ်ထွမ်,၊ ရှုခ်ခပ်;ရှုခ်ခေမး အိုင်ဟိုင်;ယူ,သင်းသင်းခိုင်းရှမ်းအံ့ယူ,။

(၈.၈) ဈေးပေးခြင်း

ဈေးပေးခြင်း ကုန်ဝတ်စုံ ဈေးနှုန်းမခန်းကန်လီဝင်တု တီးပွင့်၊မခန်းကန်၊မီးခံဂေး ပီခင်လံး တီးပွင့်၊မီးဝံပီခင်ပိုင်ခိုင်၊ဂေးပီခင်လံးယူ။ သင်၊ဈေးနှုန်းသွင်ကန် သာမ်ကန်မေးပေးခြင်းဂန်လိုင် တီးပွင့်၊ဈေးနှုန်းမခန်း လီဂ်းလံးပီခင်ဂွေကန်မ့်၊မ့်၊ခံယဝ့်။ မိုခင်ခင်၊ -

- လိုဂ်းလိုဂ်းသံသံ
- ခိတ်းခိတ်းခွင်ခွင်
- ခုခင်းခင်း
- ကွမ်ကီးသီးသီး
- ကူခင်ကန်မေးပေး

လင်ဝေးဝေးဂရုဈေးနှုန်းခံ ပီခင်ဈေးလီလှဲတိုင်းခွင်ခွင်သေကန်၊ဂေး ခေပေးဝေး မီးလွင်၊ ဂွမ်၊ဂွမ်ဂန်လင်၊ပီခင်ဂီခင်ဂိုင်းခံသေ လံးခွတ်၊ဖွတ်၊ဂေး၊သင်း၊ ဂွမ်၊ပီခင်ဈေးနှုန်းခံယဝ့်။

(၈.၉) ဈေးသွန်ဂိုင်း

မိုခင်ခင်၊ -

- ပီးကုတ်းတုတ်း၊ ပီးကူတ်းတုတ်း၊ ပီးကွတ်းတွတ်း၊ ပီးကူပ်၊ပူပ်၊
- ယွမ်ဂိုင်းငိုင်း၊ ယွမ်ဂင်ငင်၊ ယွမ်ဂွမ်ငွမ်
- ဂိုခင်းကွပ်ကွပ်၊ ဂိုခင်းကုပ်ကုပ်၊ ဂိုခင်းကန်ကန်
- ခပ်သွတ်၊လွတ်၊၊ ခပ်သုတ်၊လုတ်၊၊ ခပ်သုတ်၊လူတ်၊၊ ခပ်သတ်၊လာတ်၊ လိုင်းခံပီခင်

ဈေးနှုန်းဝေးဂရု ကန်ဂင်းဖှင်ခိမ့်လီပ်၊ လိုပ်တွန်းသေကန်၊ဂေး လာတ်၊ပေး ဖှေ၊တိုင်၊ တိမ်း၊ဂင်းခပ်၊ ဖှေ၊တိုင်၊ခိမ်း၊ဂင်းခပ်ပေးလံး၊ဖိတ်းဂွင် ကမ်၊တိုင်၊တိမ်းလံး၊ ခိမ်းလံး၊ ခင်၊တိမ်းဝံ ခေခံလေးလေး ခံခွမ်၊ယဝ့်။

(၈.၁၀) ဈေးနှုန်းမိုခင်ဂန်၊ တီးပွင့်၊မိုခင်ခင် လှဲဂွမ်၊လွမ်းဂန်

မိုခင်ခင်၊ -

- တွင်မံးသံးလိုတ်၊
- ဂိုပ်၊ဂိုပ်၊ခိတ်းခိတ်း
- လိုတ်၊လိုတ်၊မံးမံး
- မူးလီခေမ်၊ခေတ်း

ဝေးရှားရန် ဂွပ်းကပ်ချေးရှမ်းမိုခ်ဂခ် မးသွခ်လွမ်းဂခ်သေ လတ်းလး၊ လံးပိခ်ချေးရှမ်း ခိုဂ်လိုဂ်ခိုဂ်ခမ်၊ မီးရှင်းတူဂ်တိုခ်၊ လိတ်းဃ၊ မီးလွဲးလိတ်းပိခ်လိတ်းဂ်တီး ဝံခ်ယဝ်။

(၈.၇) ချေးရှမ်းသခ်ခတ်း

- မံးမံးဂတ်းဂတ်း (ပွင်,ဝုး ကမ်,လံးလိုဂ်း၊ ဂးလံးဂ်တီးဂခ်)
- ပွတ်းပွတ်းယပ်းယပ်း (ပွင်,ဝုး ဂးလံးကပ် ကမ်,မီးတိုဂ်တင်းလိုဂ်း)
- ဃခ်ဃခ်မီးမီး (ပွင်,ဝုး ကမ်,ပာဂ်,ကမ်,ထီလံး၊ ဂးလံးဂ့,ထိုင်တင်းတံ)
- ပိခ်ခမ်ပိခ်တူဂ် (ပွင်,ဝုး လိဂ်လိဂ်ယံ,ယံ, ဂးလံးရှမ်းလွမ်း)

လင်,ဝုးဝေးရှားရံတံး ကခ်ပိခ်ပိုင်ကမ်,မိုခ်ဂခ်၊ ကခ်သခ်ခတ်းဂခ် ခိုခ်ရှမ်းရှမ်းဂခ် ခွတ်,ဃခ်းပိခ်ကခ်လိတ်ဂခ်၊ ပိခ်တူဂ်လိတ် လွဲလိတ်ဂခ်၊ ကမ်,ဃတ်, ကမ်,ခဃခ်လံး၊ ရှမ်းဂခ် ပခ်ဃခ်းလိလိုဂ် တီးခိုင်တူဂ်ဂခ်းခံဂေး၊ မီးမးယူ။

လိုဂ်သေခ်

- **ရှမ်းဂပ်းထုဂ်**, - ရှမ်းဩးသင်,သွခ်၊ ရှမ်းဃူးရှမ်းခပ်သင်,သွခ်၊ ရှမ်းဃူးယံ, ရှမ်း လူင်ခပ် သင်,သွခ်ဝံ တင်းသီင်း။
- **ချေးရှမ်းပာဂ်**, - ရှမ်းကခ်ခွံးပိခ်၊ ကခ်ထုဂ်,လိပိခ် ၊ ကခ်ခွံးသေ,သွခ်းဂင်လွဲဂခ်း (မိုခ်ခင်, - လိဂ်းတံးရှမ်းရှမ်းတူဂ် ၊ ရှမ်းတံးရှမ်းရှမ်းချေး တုမ်,မွဂ်,ဂုးတုမ်, ရှမ်းလံးဂီးလွခ် ဂုးလူင်, ...)
- **ချေးရှမ်းခိုဂ်ခမ်**, - ရှမ်းဃူးလင်းတင်းဂမ်းလိခပ်၊ ရှမ်းဃူးထွတ်းဃူးဃိုတ်းခပ် (ခင်, - ခမးတု,ခပ်, သင်းသွမ်း၊ ဂုတ်တု,ခပ်, ...)
- **ရှမ်းမုခ်းလွဲ** - ချေးရှမ်းပိဂ်း၊ ရှမ်းမွဂ်,ရှမ်းမုခ်း၊ ရှမ်းဂိုမ်းရှမ်းလိုမ်း
- **ရှမ်းလမ်းတင်းရှမ်းဂခ်၊ ရှမ်းလိခ်းတေးမုခ်းတေးဂခ်** - ရှမ်းတုဂခ်၊ ရှမ်းဂွဂ်းဂခ်
- **ရှမ်းဂင်လံ (Slang)** - ရှမ်းချေးရှမ်းတင်းခမ်လွဲခေပးလွင်ပွင်,လွဲဂခ်လွဲလံးလုမ် လုမ်ငံးငံးတေးဂခ် မိုခ်ခင်, - ပု,လိုခ်၊ ယိပ်,သွခ်။

လင်,ဝုးဝေးရှားရံ မခ်းရှင်းခွင်ခေ၊ ကမ်,သုတ်းကမ်,သီင်းလံး၊ မခ်းလမ်,လိုဂ်၊ ခိုဂ်တွခ်း သေ၊ ကမ်,မီးတီးသုတ်းတီးတိုဂ်း၊ မခ်းပခ်ဃခ်းလိလိုဂ်ခေ၊ ကမ်,မီး ကခ်သုတ်း ကခ်သီင်းခေ လံးယဝ်။ ဂွပ်းခံ ဝေးရှားရံ ခံမီးဂးခခ်ယံ,ခေ၊ ထုဂ်,လိသိမ်းပိင်းရှမ်းရှမ်းလိုဂ်လွဲ တေတေ ဝုးဝုးယဝ်။

ယွခ်ခံ လိဂ်းလံး ဃေ,သု,ရှမ်းလတ်းခံ ပိခ်ပံးမွခ်း (အနုပညာ) ကခ်ယိခ်,ခေ,ကုခ်း ကွခ်, ကခ်လိုမ်းလိုမ်းခွံးခိုင်လိုတ်း လိုဂ်ခိုဂ်းဂခ်းကခ်ခိုင် ခိုခ်းဂ်တီးရှမ်း၊ သိခ်းသံလွဲလိုဂ်ခိုဂ်း

ယိုခင်းယာဉ်၊ ရိုင်းပိုင်းရိုင်းခိုင်း၊ ရိုင်းဂမ်၊ ဟန်သိုပ်၊ ဟန် ကမ်၊ ယဝ်ကမ်၊ ဝံး သေပွက်၊
သေဟန်ယဝ်။

(၄) ရှမ်းအမ်း

လိက်ကန်ဝါးခုံ လံးဂူဝါး ; ပီခင်းလွင်းခါခင်းမံတွင်း “သီင်” အံယဝ်။ တေ၊ ကပ်လိမ်မိုင်းပံ၊ မီး
(A, B, C, D)။ ပံ၊ မီး ဂ ခ c သင်လျးလျးအခွံ ခင်းမာန်၊ ဂွပ်လှ်ဂွမ်းရှင်း ပေးမီးမား လွင်းခုလှ်ဂွမ်း
ခမ်းလျး လီလျးခီမုခ်းလိပ်းယာပ်၊ လာခင်းမိုပ်၊ ဂွမ်းပိုင်ပိုင်ခပ်၊ ခင်းကွက်ကော သမ့်မီးလွင်းဂွမ်း
ထာင်၊ ဂွမ်း ဂွပ်ဂွမ်း ဂွမ်းခွပ်၊ ဂွမ်းယာင်၊ ပံယူ။ ဝံးမီးတုင်လိက်မားယဝ်ဂေး၊ လံးကပ် တုင်လိက်တိမ်မံ၊
ကပ် လွင်းရှပ်ပိုင်းခပ် လွင်းတုင်တိုခင်းလိတ်းသိပ်းခပ် ၊ လွင်းရှပ်ယာခင်းရှပ် ငိပ်ခပ်၊ လွင်းရှပ်းရှာခင်း
ရှပ်းငါခင်းခပ်လိပ်းခုံ လိပ်းခုံ ကမ်၊ ဂေး ပေးလိမ်လွင်းဂွမ်းခပ်ဂွမ်းသင်သွမ်းတေး၊ သွမ်းမိခင်း
ဂွမ်းပွင်၊ ဂွမ်းထိုင်ဂွမ်းပိုင်ပိုင်အခွံယဝ်။

လိက်လင်၊ ဂေး၊ လိက်လွင်ခုံလွင် ပီခင်းလိက်သိုပ်၊ သီခင်းသံလှ် လိက်ထုင်၊ ငွက်ယာဉ်၊ ထုင်၊ ငွက်၊
ပွတ်း ကန်လံးလိပ်း တုင်လိက်၊ ဟန်သီခင်းဝီလွင် မိုင်းခွမ်း။ မိုင်းလပ်၊ လျးခင်းခင်း၊ ခီ၊ ရ ကွမ်းဂွပ်
ခမ်းထုတ်၊ ပီခင်း လိက်တံးတုင်မုခ်းမားလေး၊ သျးသခေး၊ ဂေးရှိုင်း လိက်လံးတံးထမ်းဂေး၊ ခ ဖ ၊ တိုခင်း
ခိုခင်းယို၊ မား မီးပေးလိမ်မိုပ်၊ လင်းခွမ်းလွင်ထမ်းမတိုင်၊ အ (AD 1542-1641)။ လင်းရှာင်းသိုပ် (AD
1788-17882)။ လင်းဂေးလီ၊ မိုင်းပခင်း၊ (AD 1883-1876)။ ခင်းခင်းရှပ်၊ (AD 1854-1918)။
လင်းခေးခင်း (AD 1859-1896)။ လင်းကမာတ်လွင် မိုင်းခွင် (AD 1893-1972)။ ယဝ်ခင်း
ခင်းပိုင်းလိက်လံးတံးရှပ်း ခခပ်သက်သက်ယူ။

လိက်လံးတံးတုင်မုခ်းခုံ ရှိုင်းရှိုင်းမား လိက်လင်၊ ဂေး၊ လိက်လွင်ဂေး၊ မိုခ်းမိုပ်ပီခင်း၊ ခခပ် ယိုင်းခိုခင်း၊
လွမ်းမားယဝ်ခင်း ခင်းတေကမ်၊ ထိုင်လံး။ ခင်းလွက်လွင် ဂမ်၊ ဟန်လိခ်လွင်ခုံ လာဉ်းခိုင်းဂွမ်း ကန်ကပ်
လင်၊ ဂေးရှမ်းလိပ်းသေ တိမ်၊ ပံသိုင်းပိုင်းဖြူး (History and Fable) လေးထမ်းမလပ်၊
လျးတဂထုတ်ထု လာတ်လိုင် (Novel) လင်း၊ ကပုမ်၊ (Story) ကန်တေးတေ၊ ခင်းလွင်းမေရှပ်၊
မေရှပ်၊ လာခင်း၊ မေရှပ်ပီခင်းသင်၊ ဝေ၊ ဂခင်းလှ်ခင်းခေးလွမ်း သွမ်းတုင်သွမ်းလှ်လွမ်းသေယဝ်ရှပ်းပေး
လီလူ လီထွမ်း၊ ဟန်လှ်ထွမ်း၊ မိုင်းလှ်ဂေး၊ သမ့်ပေးကမ်၊ ကိမ်၊ လံးသေပွက်၊ အခွံ မီးလာဉ်းခိုင်းပီးခွင်တံး
ခိုင်းလိပ်းခွင်းခင်း လင်းခွမ်းထမ်းမသျးမိဂွမ်းရှပ် ပွမ်းလာတ်သင်၊ သွမ်းပံ လိုင်ခင်းရှပ်းခင်း လံးတွင်းမံပံ
တိတ်းတိတ်းယဝ်ဂေး။ ယွမ်းခင်း ပွင်၊ လှ်ဂူထိုင် ခခပ်ဂတ်ဂေးခင်းလာဉ်းခိုင်းလင်းဂပ်၊ သေ သိုပ်၊ ထိုင်း
သိမ်းရှိုတ်းရှပ်းမေရှပ်၊ မေရှပ်လွင်ခင်းလေးခင်း လင်းလံးတိမ်၊ လပ်၊ ဝွမ်းခွမ်းထိုင် လွက်လာခင်းပခင်းရှပ်း
ခေးခင်း၊ အံယဝ်။

လွင်းလွင်လိက်လင်၊ ဂေးတံးရှပ်းခေးခင်း တိမ်ထုမ်းပံ ရှပ်၊ ရှပ်းမုခ် 10- ပေး ယူ၊ ကိုဝ်းခင်း
ခွံသပ်းလိပ်းပခင်းထိုင်ယူ။ သိုင်းပိုင်းဖြူးပီခင်းလင်းလှ်ထမ်းထမ်းမလပ်၊ လှ်၊ လျးတဂလာတ်လိုင်လေး၊
ခေးသင်၊ သွမ်းခေးလီခင်းပွင်ဂခင်း ဂမ်၊ မထာခင်း၊ ဝိပသျးသခေးလံးရှပ်းခင်းတင်းသီင်းခင်း၊ မားရှပ်း

ဂိုဏ်း တွန်းပစ်ပွတ်ကွန်း၊ သင်၊ သွန်းရှင်းရှင်းလုံးလုံး တိုင်းကမ်း၊ ငါးသေကိတ်းခါး။ တွန်းလှဲ
တွန်းဆန့် မီးဆန်တွန်းဖွန်းလိမ့်လိပ်၊ ရှိုင်း၊ ဆန်ရှိုင်း၊ တူင် ပေးတား၊ ရှိုင်း၊ တိတ်း၊ လမ်း တင်းရှူ
ရှင်းတံးသေ တိမ်းကွက်၊ လုံးဆန် ကမ်း၊ မီးနုးလှဲမားဂိုဏ်းပန်းလုံးတံးရှင်းခါးယဉ်။ တွန်းလှဲပွတ်းလှဲဂေး
မီးရှင်းဖျင်ရှင်း၊ လှဲယဉ်၊ လွမ်းမာလုံး သွင်းလှဲလုံးဆန်သေ၊ ရှောင်မင်းလွမ်းလုံးဆန်တုဂေး၊ ရှာတီးလတ်း
ကမ်း၊ မီးယဉ်။ တေခိုင်းတူလှဲး သိုင်ရှေး သိုင်လတ်းဂေး၊ သိုင်ခေးငါးရှမ်း၊ သိုင်ပက်၊ မဝ်၊ သိုင်ငဝ်း
လိဆန်ရှင်ခေး၊ သိုင်ဆိုင်သိုင်ဆွဲခပ်ပုးသိုင်၊ သိုင်၊ တေဝုးခေးရှမ်းဆန်ရှမ်းဂေး၊ တိမ်းဆင်၊ ကွက်၊ လှဲမား
(ကမ်း၊ ယိုင်းတူဆင်းသိုင်) တိမ်း၊ ယုတ်ပိန်လွင်းခမ်း လှဲ၊ ယဉ်၊ ရှမ်း၊ သုမ်း၊ ပန်းလွင်းဂတ်းယိန်၊ ခေဂွေ
ဖေးခိန် ပန်းလွင်းလွတ်းမီးလွတ်းခါ၊ ခေးရှမ်းခိုင်းခါး တွန်းလှဲရှင်ရှင်ခပ်ဂေး၊ ရှူထုင်းပွင်၊ ငါး
လှဲလှဲ၊ လိပ်၊ တင်းကမ်းတူင်ဆိုင်ခိုင်းရှင်းရှင်းလိပ်ယဉ်။

ခင်းပပ်လိပ်၊ လှဲ ကန်ရှင်လှဲဝုး၊ ဂတ်၊ ရှေးလှဲ၊ ဆန် ခင်းဆန်လှဲလှဲဆန်ကေး။ မိုင်းဆန် မီးပုံ
ရှင်းရှေးပက်၊ ကန်ရှင်လုံးရှင်းလုံး သိန်ထမ်းထွတ်း၊ ဖျေဝန်၊ ရှမ်း၊ မထာန်း၊ ဖိန်း၊ ဖိန်း၊ ပုံခိုင်း
သိန်းတင်း ရှေးလှဲမိုင်းဝိုင်းသမထ ကာန်းခွဲ၊ ရှိုင်း၊ မိုင်းဆန်ပုပန်း၊ ကပ်လှာန်၊ မတ်၊ လွမ်း မိုင်းပုံ
မိုင်းယဉ်၊ မိုင်းရှေး၊ မိုင်းသင်းထင် ရှေးခါးရှေးယမ်းဆန်ယဉ်။

ပိန်ဆင်၊ လိုင်းခပ် ရှင်းရှေးပက်၊ ဆန် ပက်၊ ဆိုင်းလှဲ မိုင်းခပ်လွမ်းလှဲလှဲလှဲ၊ လှဲခပ်လှဲ၊ လှာန်၊ လှဲ
တုမိုတ်းမတ်လှဲရှင်း ရှေးပု၊ ရှင်၊ ရှင်းလိပ်၊ ဖျင်ယိန်၊ သုမ်းလှဲတင်းလိ လှေးကေး(ပိုင်၊) ခိယာန်၊
ယဉ်။ ပုန်းတု၊ ပက်၊ ဆိုင်း လှဲသုမ်းတြး တင်းရှင်တုန်း၊ ဖျင်းရှင်းပိုင်းသေးတပ်လှဲ၊ လှာန်၊ လှဲရှူ
လှမ်းငိန်းသိုင်ခိန်းခိန်းကွန်းလွန်း သိုင်ဝွန်း ရှိုင်း၊ ခေးလှဲ၊ ရှမ်းလိသုမ်းပက်၊ မေးကွန်သုမ်း လှဲ
ဆွဲသတ်တု၊ ရှင်၊ သိုင်ယွန်းထိုင်၊ လိုင်းခပ်ပက်၊ ဆိုင်း လွမ်းကပ်ခါးဆန်လှဲ၊ လှာန်၊ လှဲလှဲသွင်ရှူး
လှမ်းဆန်ကာ' ခင်းတုမ်း၊ မူလှဲး ခင်းခေး ခင်းဂင်း ခုန်ခုန်ဆင်းဆင်း လှဲသုမ်းလုံးတုန်းခိပိုင်းရှမ်းဂန်၊ ထု၊
ရှင်၊ ယဉ်။ လှဲပိုင်းကားမွက်၊ ရှမ်းလတ်၊ ကားမက်၊ ရှမ်းဂိုဏ်း၊ ယိန်းမိုတ်းကားဆိုင် ရှိုင်း တိုင်းထိုင်ရှင်း
ဖျေ၊ ခင်းသုတ်၊ ဆန် ယိန်းရှမ်း ခါးဆန်လှဲ၊ လှာန်၊ မိုတ်းရှိုင်း၊ မူလှဲးရှင်၊ ရှမ်းရှင်းမိုင်းမိုင်း သိန်လှဲ
လိပ်ရှင်းသိုင်ယဉ်။

ထိုင်၊ ရှင်းပက်၊ ဆိုင်းလှဲ လွမ်းလှဲလှဲကလှဲ၊ လိ၊ ဝု၊ ဝိလှဲ၊ လှာန်၊ လိဆန် လှဲလှဲလှဲ
ရသု၊ ဝါန်ဆန်၊ ချိန်၊ ချိုင်း၊ မွင်လှဲ၊ သဆပ်၊ ရှင်းလှဲ ပုကိန်၊ ဆိုင်ရှင်းလွင်းရှင်းမိုင်း ရသု၊ ရှင်၊ သုမ်းလှဲ
လိလိယဉ်။ ထိုင်တီးမားခိန် ခင်းမိုင်းခင်းဝိုင်း ဖွတ်ထပ်ပု၊ ရှင်၊ ဆွဲလှာန်၊ ကွန်၊ လိုင်းခပ် ရှင်းသိပ်း
ရှင်းဂေး လွမ်းကပ် ရှေးယပ်လှဲ၊ လှာန်၊ လှဲတုလှဲပုး ဖျင်းထွေး ဖွတ်ထပ်ပု၊ ဖေးခိ တုန်းတိုင်း တုင်
ရှင်းကပ် သင်၊ ခလု၊ (ကပ်သင်၊ ခါးရ) ပွဲရှင်ပုံယဉ်။ ခင်းခပ်လိုင်းရှင်းရှင်ရှင်းတြးရှေးပက်၊ ဆန်
တေးတု လွတ်းပုဆန် ပု၊ ထင်းထင်းခိန်း ရှေးခိုင်း ရှင်းလိပ် မိုင်းထိုင်မိုင်းကေး မိုင်းချမ်းဂန်၊ မထာန်း
သမထ ရှင်လိဂိုဏ်း၊ ဖျေဝန်၊ ယဉ်။

လင်၊ဂျ၊လိက်လင်အံ တိမ်းသိင်တိုင်၊ ပုဂ္ဂိုလ်သွံး မိုးငိုအ်း မိုးခမ်း ဂျာင်းလီအ်၊ လံးလုလံး၊
ကာအ်၊လံးထွမ်၊ရှေးဂေး၊ ထာအ်၊ပေးအင်၊ဂျာအ်၊တုမး၊ ထာအ်၊ပေးတုအ်၊တုအ်၊ခိုင်ဝံတုး၊တု မိုအ်မီး
လှိုခီးဝံတုအ်၊ဝံယု၊ယဝံ။ မိုအ်အင်၊ လုဂ်၊အွင်းပွင်းပံ။ မုလ်၊အွင်၊ ငိုအ်း၊အိုဂ်၊ မိုဂ်၊အုမ်၊ မိုအ်ပုင်၊ကုတ်၊
မွဂ်၊သွင်သွဂ်၊ယိုင်းတိအ်းတိ၊ပမ်၊ တုအ်၊ရှင်းရှုမ်၊ယိအ်၊ခပ်အံ လံးဝု၊ပိအ်၊ရှမ်းကအ်၊သိင်ဂျာင်းခိုင်း
လုလုး၊ဂျာင်းငင်း (ရှုပဂကလင်၊ဂျ၊) အံယဝံ။

ထီင်းရှုမ်အင်၊မွဂ်၊ သုအင်၊လှိုအ်၊ လှိုင်းရှုအ်းမိုင်းဂုအ်၊လုအ်၊ယိုင်း၊ ယိုင်း၊ဂိုတ်း၊ငါဝံ၊ဂိုတ်း၊ငူး၊ တုဂ်း၊ယုမ်၊
ရှုးလဝံ၊ သုမ်၊ရှိုင်းတုဂ်း၊ဂိုဝံ၊ ယိုင်း၊တုဂ်း၊ဂိုဝံ၊ ယိုင်း၊ဝုဂ်း၊မုဂျာ်း၊ဂိအ်၊ယိုင်း၊မိုးထိုအ်၊ပု၊လှိုင်းအံ လံးဝု၊ပိအ်
ရှမ်းကအ်၊ဂျာင်းခိုင်း၊လုလုး၊လွမ်းတုဝံတိဂ်း (ကုပမု ကလင်၊ဂျ၊) ယဝံ။ ခိုအ်းထီင်း၊ လမ်းတုလှိုမ်းမိုင်း၊
အုမ်၊ကုဂ်း၊ကိဝံထာအ်၊ပိုအ်း၊သွမ်းပိအ်၊ရှပ်၊ဝံ၊ ဂျာ်း၊ငါအ်၊တုအ်၊တုဂ်း၊ ဂျာ်းထိုဂ်း၊ပီးဂုမ်၊ လှိုင်းအံတိမ်း၊ဂျာင်းခိုင်း၊
လုလုး၊တုဂ်း၊ကုဂ်း၊ဝံ၊ဂိုင်းဂုဂ်း၊ကု၊လံး၊တီး၊ပွင်၊မအ်း၊ဂမ်း၊လိဝံ၊ရှုင်းဝု၊ (ဝင်ဂုတ်တိ ကလင်၊ဂျ၊) အံသေ
ခေး၊ရှမ်းကအ်၊တိမ်း၊ဂျာင်းခိုင်း၊လွမ်းသိင် အင်၊ကုအ်၊ယုမ်၊ယုမ်၊ ဂျေး၊လွတ်၊တွတ်၊တွတ်၊ လှိုမ်း၊ယွတ်၊
ယွတ်၊ယုတ်၊ယုတ်၊ငလး၊ တင်း၊ခီး၊အိုင်း၊ရှင်၊လေး၊ ယိမ်း၊ထာအ်၊ပေး၊ကုအ်၊ထွံး၊ထွံး၊လှိုင်းအံ လံးဝု၊ပိအ်
လွင်း၊တိမ်း၊တုဂ်း၊ဂျာင်းခိုင်း၊လုလုး၊ငင်း၊သိင် (မိ၊တုအ်၊ သွံးကလင်၊ဂျ၊/ပတုဂုတ်တိ) အံယဝံ။

ပုးလှိုအ်းသုတ်း ပါင်၊လံး၊အမ်၊ခပ်၊ ငရံး၊မိုင်း၊ရှုအ်းအံခပ်၊ မိုအ်၊လုဂ်း၊ရှိုအ်၊သိအ်၊လုဂ်း၊မုင်း၊ခပ်၊
ကမ်၊ဂိအ်၊ယုး၊ဂေး၊ ခိုအ်းမုး၊ ဖွဲယိဂ်၊တုလုး၊ ဖူး၊လှိုထုဂ်၊လှိုထုဂ်၊တုအံလှို၊ ဂျာင်း၊အှင်၊ယိုင်း၊လံး၊ခိုင်း၊ခါး
အ်း၊ဂတ်၊လုင် ရှင်၊ပဂ၊ယခပ်အံ တုလုး၊ယိုင်း၊ယိုင်း၊အုအ်း၊ဂုလု ပိုတ်း၊ထုအ်း၊ပဂ်၊ပု၊အံ၊အံလှို၊ ဖိဝံ၊ခိုင်း
ဖိဝံအင် ဖိုဂ်၊ခပ်အင်၊ဂုလု၊အုင်းလှို၊ ဖူး၊ဂေး၊ဖိဝံ၊မိုင်း၊ဂတ်၊ကု၊ရှင်၊အအ်၊ကသုဂ်း၊ယုဂ်း၊ခေး၊ ပဂ်၊ပီး
ရှိုင်းပီး၊ဂေး၊ ခိုအ်း၊လိအ်၊တုး၊အုလု၊လှိုင်းအံ တိမ်း၊ဂျာင်းခိုင်း၊လုလုး၊ လုအ်၊လိအ်း (ကတိသယ
ဂုတ်တိ ကလင်၊ဂျ၊) လှိုင်းအံ၊ရှု၊ယု၊သေတု၊ ထာင်၊ဂုအ်၊ဝု၊လိပ်း၊တေပိအ်၊လံး၊ယု၊အံ၊ခွအ်၊ယဝံ။ လှိုင်းအံ
ကပ်၊လွဂ်း၊လံး၊ဂျာင်းခိုင်း၊ဂျာင်း၊အှင်၊ရှု၊ပိုင်၊ပိုင်၊သေ လအ်၊လှိုင်း၊ဖူး၊ထွမ်၊ငိအ်း၊ခပ် ပေး၊ခွံး၊ထွမ်၊ ပေး၊ကမ်၊
ကိမ်၊လံး၊အအ်၊ယဝံ။ အမ်၊ဝါအ်၊အမ်၊လိမ်၊ကရသု၊လိဂ်း၊လံး၊အံ မအ်း၊မုး၊ဝါအ်၊အ်း၊ရှု အ်း၊မဂ်၊ရှုဝံ၊လှိုင်းလး၊
ဂေး၊ထွမ်၊ဂေး၊ငိအ်း၊ခပ်၊လင်၊လမ်း၊ပိအ်း၊အိအ်း၊အိအ်း၊မိအ်း၊လှိုင်းမိအ်း၊ခေး၊ငတုအင်၊ဝု၊အအ်၊ယဝံ။

လှိုင်းသေလှိုင်းအံ၊ကမ်၊ဂျ၊ လုး၊မိုင်း၊လုမိအ်း၊ထွမ်၊မိအ်း၊ မိုင်း၊အွင်း လံး၊ခပ်၊အ်း၊ဂတ်၊ရှုပု၊ရှင်၊
ဂတ်၊သတ်၊တု၊ရှင်၊၊ ဂတ်၊ဂအ်၊ထု၊ရှင်၊၊ ဂတ်၊ရသု၊ရှင်၊၊ ဂတ်၊အွတ်၊ထပ်၊ပု၊လှိုင်း၊ပိအ်၊ဂတ်၊တင်း၊ဂျ၊
လုဂ်း၊အံလံး၊ကပ်၊တု၊အ်၊ရှု၊လှိုင်း၊ရှု၊ငိအ်း၊ရှု၊လွင်း၊၊ ခုလင်၊အုမ်၊ကံး၊ရှု၊ယု၊လင်၊၊ လိအ်၊ယိအ်း၊ကံး၊ကရသု၊
လံး၊လံး၊လှိုင်း၊ တုဂ်း၊ယု၊တိုင်း၊မိအ်း၊ကုအ်း၊ကွအ်၊လံး၊လံး၊ပိုင်၊ငလး၊ ယိအ်း၊ပိအ်၊မုအ်း၊သိုင်း၊မုအ်း၊လှိုင်း
တေတေယဝံ။

သအု၊ဝအိုင်း၊တုအ်း၊ပိအ်၊ဂျာင်း၊အှင် ကအ်၊မီး၊အ်း၊ဂတ်၊ရှုပု၊ရှင်၊လှို၊ သိင်၊အုဂ်၊သိင်၊အု သိင်၊မု
သိင်၊အမ်၊ခပ်၊လှို၊ ကံး၊မွဂ်၊ ကံး၊မဂ်၊ရှု၊ပိုင်၊ပိုင်၊လှို၊ ကရသု၊အမ်၊ဝါအ်၊အမ်၊လိမ်၊ရှုဝံ၊မအ်း၊လိအ်၊ခပ်၊လှို
ကအ်၊ကုအ်း၊ကွအ်၊အွတ်၊ထပ်၊ပု၊ခပ်၊လှို အံ၊ဂေး၊ခေး၊ဂျာင်း၊လိပ်း၊၊ ဂျာ င်း၊ယိအ်၊လိအိုအ်း၊သု၊လိ၊

ရှင်းတိုင်း လိတ်းရှင်းရှင်းတူဝ်ဟုံတူဝ်မင်းသေယဝ်၊ ရှိတ်းရှင်းရှင်းပေးခွဲးယွင်းခွဲးကမ်း
ကမ်းသုတ်း ကမ်းဝါးလံးခေတ်ယဝ်။

ဖွင်းမိုဝ်း၊ ဖူး၊ ဂျာဉ်ဂမ်းတြးခပ် ဂျှိမ်းမိန်း၊ လှံ တာင်းခွဲးဂတ်၊ သေ လာတ်၊ ပာတ်၊ ဝုးတေ့ဂိုတ်းယူ၊
 တေ့လိုဝ်းယဉ်ယူ၊ တေ့ခမ်း၊ ဂျှိမ်းသိခ်လူလမ်းလမ်း တေ့ခမ်း၊ သုမ်းပီတ်း၊ ဖဝပာခ်ဖူး၊ ဂျာဉ်ဂမ်းတြးခွဲး
 ဂီခ်၊ ပေ့ဂျိတ်းဂျှိမ်း၊ လာခ်၊ မိုဝ်း၊ လာခ်၊ တေ့ယဉ်။ ဂျေ့ကခ်ဂိုတ်းဂေ့၊ တေ့ဂိုတ်း ဂျေ့ကခ်သိုပ်၊ ယာင်း
 ဂေ့၊ တေ့သိုပ်၊ ယာင်း လှံဂမ်းဂွဉ်ဂမ်း လာခ်ဂမ်း ဂျှိမ်းပေး၊ ဖိတ်တာင်းလီ တီးလီခ်ဂီခ်၊ ပေ့မေးယာပ်၊
 လှံခေး တလီဂွဉ် လီယာခ်၊ တေ့ယဉ်။

ရှုန်းဂျေကန် ကမ်၊ဗွဲသိုပ်၊ပံ၊ဆိုင်သီခ်းတင်းလီဆံ ခိုခ်းတွပ်၊ဝုး “လူ၊ဂျေလူ၊မးဆမ်ယဝ်၊
ဂမ်းဂျေ၊ ဂမ်းမးရှိုင်ဆေယဝ်၊ ဖြး၊ ဩး၊ သင်၊ဗု၊ဂျေ၊ ဆပ်ထိုင်မးယဝ်ယဝ်၊ ...” ဆံ ဆံဂီခ်း၊ပေမး၊
ရှာဝ်းရှု၊ တေတိုင်ခိုက်၊သု၊သဆေ၊ရှာဝ်းဂျေ၊ရှိုင်ဆံ လီလံးမံး၊လှိုင်မံး၊ဗေးတေတေယဝ်၊ဂျေ။ ထိုဝ်းဆံ ထိုဝ်းဆံ
ပီခ်းရသု၊ ဗေး၊ဝါခ်းဗေး၊လီမ်းဗေး၊လီမ် ဆွံးလိဂ်း၊လင်၊ဂျေ၊လှိုင် ရှာဝ်းဂမ်းလီဝ်ယဝ်။

ထို့အိုင်; ကန်ချးစွဲ;လတ်းတု လိက်;လူင်လိက်;လင်,ဂျ,ရှင်းဆံ့ မန်းပီခ်ပိုင်ဟိုင်လိက်;လံး
ကန်လွမ်းမံမိ;ပန်းပိုင် လက်;ပိုင်ဟေး,သျ,တေ့တေ့ဆံ့ကေး။ ဟေး,သျ,လိက်;ဂျမ်းကန်ဂိုက်;ခိုက်;ဆိုင်;
ကန်ဆံ့မန်းတေ့လံ;လွမ်းမံပန်းပိုင် လက်;ပိုင်ဟိုင်,ပံး;ဟေး,သျ,လိက်;ဂျမ်း (Lingusistic) ဆံ့ခွမ်,
မန်းလင်,တေ့သိုပ်,သံလှိုင်ယိုဆံးယာ်းဂျ,လံ;ဆံ့ယဝ်။ လိက်;ဆံ့ ပီခ်သံလှိုင်ခိုက်; ပေးလိက်;ဂျံဂေး
ခိုက်;တံ။ လိက်;ကမ်,ဂျံ ခိုက်;ကမ်,တံ။ သံလှိုင်ခိုက်;ပီခ်လိက်;ဆံ့ ခေးဂျမ်းလှိုင်ဆံ့ ကမ်,လီလှိုင်လိမ်း
သေကိတ်း ဆံ့ယဝ်။

(၄) ဧည့်သည်များ

ပေးတူရ်းလွင်ယူသင်းသၢင်းတံးဂှ်းမိုဝ်းခွၢ်ခွၢ်ခွၢ် -

- [illegible]

ဂူခင်းရှင်းဂူခင်းဂေါ့ခွဲ လီကပ် ဂှိုင်းလောင်းမင်းဂူးခင်းပီခင်းလုံးရှင်းခိုင်းပခင်းခိုင်းလူင် လေးဂ
ခွဲယူ။ ကပ်တင်းဂူတင်းဂူခင်းခိုင်းခိုင်းရှင်းခိုင်းလေးဂလူင်လို့။ ဂျာင့်ဂမ်းသမထ ဝိပသံ
သခါ၊ ဗျာ၊ ဝု၊ ဗျာ၊ တြေးတေးလင်းခိုင်းရှင်းခိုင်းပခင်းခိုင်းလေးဂလူင်လို့။ ဂူခင်းဂူခင်းခိုင်းခိုင်း တူလုံးဂူခင်း

ရှင်းသေ ဂြင်းခိုင်းပန်းခိုင်းလေးဂလုင်လုံ၊ ကပ်တင်းလုံလီ လုံမျှတ်၊ လုံလေ၊တဆ၊ နှိုက်၊လိုခ်း၊
ခပ်သို့သေ ဂြင်းခိုင်းပန်း ခိုင်းလေးဂလုင်လုံ။

ကပ်တင်းလေးဖေကေ၊မင် တေးသယွမ်းတုပ် မေးဂ ယုပ်၊တုန်းသေ ဂြင်းခိုင်းပန်း
ခိုင်းလေးဂလုင် လုံလေ၊ ကပ်တင်းပေ ကွင်၊လံးခိုပ် (ကပ်လုံလီပေကွင်၊လံး ခိုပ်လုံကမ်၊လီ
လုံဂုသုင်၊ ပေကွင်၊လံး လုံကဂုသုင်၊) သေ ဂြင်းခိုင်းပန်း ခိုင်းလေးဂလုင် လုံခပ်ခပ်ယပ်။

တီးဂွန်းဂွင်ဂွင်းခို ကပ်မွက်၊ရတဆ၊သမ်ပုး ဂြိုတ်းခိုင်းမွက်၊ယုးသေ ပန်းပန်းဂြင်းခိုင်းပန်းလေ၊
တီးသုင်းဂွင်းခို ကပ်တင်းဂြမ်းသလုံလု၊ဂြမ်းမိခ်း၊ဂြမ်းလိုပ်၊လုံ၊ ဂြမ်းကခ်းမီးလွခ်းမွခ်း ဖွခ်းလီ
ဆခ်းတုးသီ တီးဂိုင်၊(သီ၊) သုင်းသေ ဂြင်းခိုင်းပန်းလေ၊ တီးဂွင်ခွခ်းဂေး၊ ထွမ်၊ကပ်ထမ်း ထမ်၊မ
တေး၊လင်းသေ ဂြင်းခိုင်းပန်းလေ၊ တမ်းတီးလိခ်းတီး၊ပက်၊ဂေး၊ကပ်ထာတ်၊ မေဂြာခ်းလုံ မေပိုင်းလုံ၊
မေဖိမ်းယု၊ ဖိမ်းဂိခ်းသေဂြင်းခိုင်းပန်းလေ၊ တီးမိုင်းသွင်ခွခ်းလမ် ကပ်တင်းလုံခွ်းယိုခ်း၊ ခွ်းမိင်၊
ခွ်းဖုးပခ်းသေ ဂြင်းခိုင်းပန်းလေ၊ ခိုလင်၊တီးတုခ်းတုပ်တုပ်ဂုခ်းဂေး၊ တေဂြင်းလီ၊ တီးခိုင်းလေးဂ
လုင်ဂေး၊ တေဂြင်းလီ တေခိမ်လီပ်၊လီတေတေတေ၊တေ၊ခပ်ယု၊ယပ်။

ဂြင်းခိုင်းတီးတုခ်းတုပ်ဂုခ်း ခိုင်းဂင်လေးဂလုင် ဂုခ်းခွင်းဂေး၊ ကမ်၊ပံ၊ယပ်ခွခ်း။ တန်းတေ
လံးဂြင်းခိုင်းပန်း ဖေလုံဂုခ်းခွခ်း၊ခပ် ခိုခ်းခွ်းသပ်းလီင်းပခ်းထီင်းခွခ်း၊ခေး။ လွင်းလုလု၊ ဖေလုံ
ဂုခ်းခို တိုဂ်းလံး၊ခမ်၊တင်း/တေး၊သုးတင်း လာတ်၊ပခ်းဂုခ်းပုံယု၊ ကခ်းဝုးဂုခ်းလုင်ဂုခ်းထင်းခပ်
ကမ်၊ဂုခ်းလုံလွမ်းကမ်၊တမ်းလုံလွမ်းဂုခ်းခွမ်၊ခပ် ဂုခ်းခွမ်၊ခပ်သမ့်ဝုးဂုခ်းထင်းခပ်ခို ကမ်၊ခိုတ်း
ဂပ်၊ခိုတ်း ပခ်းပံးဂုခ်းဂေးထင်းဂြိုင်း ဂြိုတ်းဂခ်းကမ်၊မီး ဂုလုးမီးဂြိုင်းသုင်းလာတ်၊ကပ်ခွင်းခပ်။
ဂုခ်းဂမ်း၊ခပ်သမ့်ဝုး ပေးသိုပ်၊ခပ်ကမ်၊လီ လာင်းမီးပုမ် တေး၊ခင်၊ဂူး၊မေးသိုပ်၊လုဂ်းသိုပ်၊ တိုခ်း
ကမ်၊လီလုးလုး။ လုပ်၊ကပ်လိုတ်၊မခ်းပိုတ်၊မုတ်၊မုတ်၊ဂေး၊ တေး၊တေကမ်၊မီးကခ်းလီလံးလုးလုးခပ်။
မိုခ်းခင်၊ “ကမ်၊မီး မေးလိခ်းလတ်တိုတ်၊ခပ်၊ ယုယပ်၊တီးဂွ်းလတ် ... လိုဂ်းသိုပ်၊လာင်းမီးပုမ် ...”
ဂြမ်းလုခ်းလီလံးဂုခ်းခေမေးတေတေယပ်။

ဖေလုံဂုခ်း ကခ်းလံး၊ခမ်၊လုး ခုလုံဂုခ်း ဂွပ်ထုပ်းတင်းဂပ်၊ပခ်း ကီးသုလု၊ ဂုင်ဂိခ်းခပ်၊လိုဂ်
သေယပ် လံးလီပ်းသီပ်၊မုမ်၊ခွင်ခေ၊ယိခ်းဂု၊ပေးလံးယုတ်၊ယုယပ်၊ ယုတ်၊ယုကမ်၊လံးခို ကမ်၊ခွ်း
ဂွ်းမခ်းမီးမေးထီင်းယပ်။

ခင်၊ဂွပ်ဖေလုံဂုခ်းပေးတေဂြင်းလီဂိုဂ်းခိုင်းဂိုဂ်းမိုင်း ဂိုဂ်းဂမ်၊ဖုးခို လီလံး၊ကပ်တင်းလုံ
လေ၊တဆ၊နှိုက်၊လိုခ်း၊ခပ်သို့၊ လုံကီးလု၊ လုံဂွ်းဂွမ်ဂွ်းခွ်း၊ လုံသွခ်း၊တေး၊သွခ်း၊မိခ်း၊ လုံဂုခ်းခေ၊
(ကုပိုဂ်းခေး၊) သေ သွမ်ပခ်းပွခ်းပခ်း လုမ်းလုးတုလုးထိုင်ပခ်း၊ ထိုင်းသိမ်းပွ်းပုးပခ်း ဂိတ်၊ခေခေဂင်၊
ပခ်း ယုဂ်းတင်၊ခိုခ်း၊သုင်ပခ်း သိုပ်၊သိုလုံဂု၊ပခ်းယပ်ပခ်း တေး၊ထိုင်ပခ်းလာခ်း ပခ်းလိခ်း
ပခ်းလွခ်းဂု၊ခိုင်းခိုင်းယုးယုးခပ်ယု၊ယပ်။

ဆမ့်ကန်လံလေးလူင်းယူ၊သေ၊သေ၊ဆုံ ကမ်၊ဂ္ဂုန်၊ရိုတ်းလိုဝ်းရိုတ်းယင့်သေပွန်လးလး မိုခ်
ဆင်၊ဆံ လွင်းသဇ၊ဝ ဖှိုင်းတိုခ်းပိခ်လူင်ဆုံဂေး တိုခ်းတေဂ္ဂုမ်းဂ္ဂုမ်းတင်းလွင်းလံးပံးလင်း
ပံ၊လု၊ကန်ဂ္ဂုခ်းမုခ်းယူ၊သေ၊သေ၊ဆုံ သေလိက်၊လံးဂျ၊ယှ်းယှ်းဆင်၊ခမ်းယမ်းခုံလံးထွက်၊လူ
တင်းဆေးယူ၊တိတ်းတိတ်းဆဆယဝ်။ ဂွပ်းဆံလိက်၊လံးပံ၊ပေ၊ဂှပ်း၊ လိက်၊လူင်လင်၊ဂျ၊ဂှပ်းဂေး
ကမ်၊ဖွင်းလိုဝ်လံးသဇ၊ဝ၊ ဖှိုင်းတိုခ်းပိခ်လူင်ဆုံလေး တက်းတေလံးကိုင်ဆိုင်ဂပ်းဝါခ်းပာခ်မိုင်း
သေ တေလိက်၊ လံးခုံလူးဂျ၊တင်းဆေးယူ၊ဆံ တိုခ်းပိခ်ဖှိုင်းထင်းရိုက်းခိုင်းဝံကန်ဆိုင်ဆံယူ၊ယဝ်။

ဂွပ်းဆံ ဂုခ်းခွင်းဂင်လူင်ဂှပ်းဆံ ခုံလူးထွက်၊လံးဆုံဂေး ထက်၊လီလံးဂှပ်းဂွင်းဂွပ်း၊ကပ် ပွင်၊လှို
ဂှိုတ်းလွမ်း ခတ်းလှိုခတ်းခေးယာင်းတိခ်ခုံလွမ်း တင်းပိုင်ပိခ်သဇ၊ဝဖှိုင်းတိုခ်းပိခ်လူင်ဆုံဂုခ်း၊
လင်၊တေခီးထိုခ်းတူင်ဆိုင်လံး ခိမ့်လိပ်းဖိခ်းဖိခ်းဂျ၊ဆံယဝ်။(ဂွပ်းဆံ ဂုခ်းသိုပ်းဂုခ်း လိုတ်းသိုပ်း၊
လိုတ်း၊ ဆိုင်သိုပ်း၊ဆိုင်၊ ခိုပ်းသိုပ်း၊ခိုပ်း၊ ပာခ်သိုပ်း၊ပာခ် လုက်းတေ၊လာခ် လာခ်ယဝ်လိခ် ဂှိုခ်သိုပ်း၊ဂှိုခ်
မဲ့သိုပ်း၊မဲ့ လိက်၊သိုပ်း၊လိက်၊ ဂှိုက်းဝုးခွပ်းပုလ်းသိုပ်း၊ယိုခ်းယာ၊ဝံလှိုတိုခ်းလှိုဂိတ်း) သိုပ်း၊ခိတ်းခခ်း၊တိမ်၊
ဖိုလ်း၊လင်း၊ဂျ၊ သိုပ်း၊ဂျ၊တေ၊ဝခ်းမိုင်းဆေးသေဂမ်းလူလ်းတေ။

လာပ်သိုယိင်း (လးသိပ်း)

11/12/2013 | 1:08 pm

ဟင်္ဂလိပ်ဘာသာ၊ မြန်မာစာလိပ်စာ ပွဲစဉ်(၁)

The 1st Lik Loung Conference 2013

ပထမအကြိမ် ရှမ်းပုဂ္ဂိုလ်စာပေ ကွန်ပရင်း

ဝတ်တံးကင်းလင်း ၊ တနင်္ဂနွေ

27-29 December, 2013 (ဝတ်တံးကင်းလင်း-၂၀၁၃)